

Vendim nr. 109 datë 24.05.2023

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, i përbërë nga:

Marsida Xhaferllari, Kryesuese

Sandër Beci, Anëtar

Marjana Semini, Anëtare

në datën 24.05.2023 mori në shqyrtim paraprak kërkesën nr. 4 (N) 2023 të Regjistrimit Themeltar, që i përket:

KËRKUES: **NAFERIT HEKURANI, HAREDIN HEKURANI**

OBJEKTI: **Shfuqizimi i vendimit nr. 00-2022-4311, datë 15.11.2022 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.**

BAZA LIGJORE: Nenet 33, pika 1, 42, 43, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*KEDNJ*); nenet 49, pika 3, shkronja “e” dhe 71 të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese (*Kolegji*), pasi dëgjoi relatorin e çështjes Marsida Xhaferllari, shqyrtoi kërkesën, dokumentet shoqëruese dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuesit Naferit dhe Haredin Hekurani janë bashkëshortë dhe prindërit e tre fëmijëve. Në datën 11.08.2012, si pasojë e një aksidenti automobilistik në Elbasan, kanë humbur jetën dy vajzat e tyre, si dhe është dëmtuar rëndë kërkuesja Naferit Hekurani.

2. Kërkuesit së bashku me djalin e tyre kanë ngritur padi në gjykatë kundër shoqërisë së sigurimeve “Sigal Uniqa Group Austria”, me objekt shpërblimin e dëmit pasuror dhe jopasuror në vlerën 50.000.000 lekë për humbjen e jetës së dy familjareve dhe dëmtimin e shëndetit të njërit prej kërkuesve, si pasojë e aksidentit automobilistik. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 2211, datë 17.03.2016, ka vendosur pranimin e pjesës së padisë, duke detyruar shoqërinë e sigurimeve të paguajë shpërblimin për dëmin pasuror dhe jopasuror në vlerën 8.871.738 lekë. Në përcaktimin e vlerës gjykata i është referuar aktit të ekspertimit dhe kufijve të shumës së dëmshpërblimit të përcaktuara në nenin 26 të ligjit nr. 10076, datë 12.02.2009 “Për sigurimin e detyrueshëm në sektorin e transportit”, të ndryshuar (*ligji nr. 10076/2009*) dhe Rregullores nr. 53, datë 25.06.2009 “Për trajtimin e dëmeve që mbulohen nga kontrata e sigurimit të detyrueshëm në sektorin e transportit” (*rregullorja nr. 53/2009*), të miratuar nga Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare.

3. Ndonëse kërkuesit dhe djali i tyre kanë paraqitur ankim, Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 2747, datë 23.12.2016, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Sipas gjykatës, shkaqet e ngritura në ankim nuk qëndrojnë, pasi ligji nr. 10076/2009 përcakton kriteret për llogaritjen e vlerës së dëmshpërblimit, të cilat mungonin në kohën e vendimit unifikues nr. 12/2007 të Gjykatës së Lartë dhe vlera e dëmshpërblimit është përcaktuar nga gjykata e shkallës së parë bazuar në aktin e ekspertimit.

4. Në datën 25.01.2017 kërkuesit dhe djali i tyre kanë paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë, me pretendimin se neni 26 i ligjit nr. 10076/2009, mbi bazën e të cilit gjykatat e faktit kanë zgjidhur mosmarrëveshjen, është antikushtetues, sepse përcakton vlera fikse të dëmit dhe zvogëlon masën e shpërblimit në raport me ligjin e mëparshëm. Sipas tyre, ekspertiza nuk ka mbajtur në konsideratë rrethanat konkrete që lidheshin me jetesën jashtë shtetit, si dhe invaliditetin e kërkueses së dëmtuar nga aksidenti. Po ashtu, ata kanë pretenduar se vendimi i gjykatës së apelit ka pasaktësi të dukshme, pasi lidhur me legjitimitetin aktiv ka referuar dispozita ligjore të shfuqizuara.

5. Fillimisht, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në datën 13.04.2018 ka vendosur shqyrtimin e rekursit në seancë gjyqësore me praninë e palëve, ndërsa në datën 04.04.2022 e ka revokuar vendimin e ndërmjetëm dhe ka vendosur shqyrtimin e rekursit në dhomën e këshillimit.

Kërkuesit janë njoftuar rregullisht me vendimin e revokimit dhe në datën 21.04.2022, nëpërmjet përfaqësuesit të tyre, kanë paraqitur parashtime me shkrim, duke përsëritur në përmbajtje shkaqet e rekursit.

6. Në përfundim, Gjykata e Lartë, në dhomën e këshillimit, me vendimin nr. 00-2022-4311, datë 15.11.2022, ka vendosur mospranimin e rekursit, me arsyetimin se ai nuk përmban shkaqe të parashikuara nga neni 472 i Kodit të Procedurës Civile (KPC).

7. Në datën 13.03.2023, kërkuesit i janë drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) me ankim kushtetues individual për shfuqizimin e vendimit të Gjykatës së Lartë.

II

Pretendimet e kërkuesve

8. **Kërkuesit**, në mënyrë të përmbledhur, kanë pretenduar se vendimi i kundërshtuar u ka cenuar të drejtën për proces të rregullt ligjor, të garantuar nga neni 42 i Kushtetutës, në aspektet e mëposhtme:

8.1. *Parimi i barazisë së armëve*, pasi gjykatat në mënyrë haptazi të njëanshme kanë marrë të mirëqena pretendimet e palës së paditur dhe nuk kanë arsyetuar pretendimet e kërkuesve. Ato nuk kanë hetuar çështjen në mënyrë të plotë, nuk kanë përsëritur ekspertimin mjeko-ligjor të kërkueses dhe as nuk kanë pranuar provat e reja të kërkuesve për gjendjen shëndetësore të saj pas aksidentit.

8.2. *E drejta për t'u dëgjuar*, pasi Gjykata e Lartë e ka shqyrtuar çështjen në dhomën e këshillimit, ndonëse gjykatat më të ulëta kishin qenë të njëanshme.

III

Vlerësimi i Kolegjit

9. Çështja e legjitimitetit është një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe të nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësura në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale,

mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

10. Kriteret për pranueshmërinë e kërkesës janë të natyrës kumulative. Në këtë vështrim, mjafton mosplotësimi i njërit prej tyre që kërkuuesi të mos legjitimohet për vënien në lëvizje të gjykimit kushtetues.

11. Kolegji vlerëson se kërkuuesit, si bartës të të drejtave dhe lirive, legjitimohen *ratione personae*, në kuptim të neneve 131, pika 1, shkronja “f”, 134, pikat 1, shkronja ”i” dhe 2, të Kushtetutës, sepse kanë qenë palë në procesin gjyqësor në të cilin është dhënë vendimi i kundërshtuar, ndaj ata kanë interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

12. Një kriter tjetër paraprak është *shterimi i mjeteve juridike efektive*, që përcaktohet nga neni 131, pika 1, shkronja “f”, i Kushtetutës, sipas të cilit individ mund t’i drejtohet Gjykatës me ankim individual kushtetues, vetëm pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese që ai pretendon se i janë cenuar. Mjetet ligjore konsiderohen të shteruara kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi (shih vendimet nr. 35, datë 01.11.2021; nr. 33, datë 01.11.2021; nr. 38, datë 25.04.2017 të Gjykatës Kushtetuese). Ky rregull nënkupton jo vetëm që individ t’u jetë drejtuar të gjitha instancave të zakonshme, por edhe që të gjitha pretendimet që ngre në këtë Gjykatë t’i ketë paraqitur më parë në këto instanca, të paktën në substancë, duke respektuar kërkesat formale dhe afatet e parashikuara në ligjin procedural (shih vendimet nr. 14, datë 21.06.2022; nr. 12, datë 09.03.2021; nr. 8, datë 19.03.2018 të Gjykatës Kushtetuese).

13. Duke iu kthyer rastit në shqyrtim, Kolegji vëren se kërkuuesit kanë kundërshtuar vendimin e Gjykatës së Lartë për mospranimin e rekursit të tyre, në të cilin kishin ngritur në substancë pretendimin për cenimin e barazisë së armëve. Po kështu, vendimi i Gjykatës së Lartë kundërshtohet prej tyre në drejtim të së drejtës për t’u dëgjuar, për shkak të shqyrtimit të rekursit në dhomën e këshillimit. Në këtë situatë, kërkuuesit nuk kanë mjete të tjera ankimi në dispozicion, ndaj Kolegji vlerëson se është përmbushur kriteri i shterimit të mjeteve juridike.

14. Gjithashtu, Kolegji çmon se kërkuuesit legjitimohen *ratione temporis*, pasi vendimi i kundërshtuar i Gjykatës së Lartë mban datën 15.11.2022, kurse ankimi kushtetues është paraqitur në datën 13.03.2023, pra brenda afatit 4-mujor të parashikuar nga neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000.

15. Për sa i përket kriterit të legjitimitetit *ratione materiae*, Gjykata ka theksuar se sipas nenit 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës, si dhe nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, kontrolli

kushtetues ndaj vendimeve gjyqësore është i kufizuar vetëm në funksion të mbrojtjes së të drejtave dhe lirive themelore të garantuara në Kushtetutë, kur pasojat negative janë të drejtpërdrejta dhe reale për kërkuesin dhe kur shqyrtimi kushtetues i çështjes mund të rivendosë të drejtën kushtetuese të shkelur. Në këtë pikëpamje, pretendimet e kërkuesve për cenimin e së drejtës për një proces të rregullt ligjor në aspektet e parimit të barazisë së armëve dhe së drejtës për t'u dëgjuar, të garantuara nga neni 42 i Kushtetutës, *prima facie* hyjnë në juridiksionin kushtetutues dhe, si të tilla, Kolegji do t'i analizojë ato në vijim.

B. Për pretendimin e cenimit të parimit të barazisë së armëve

16. Kërkuesit kanë pretenduar se gjykatat kanë vepruar në mënyrë haptazi të njëanshme, pasi nuk kanë zhvilluar hetim të plotë të çështjes, nuk kanë përsëritur ekspertimin mjeko-ligjor të kërkueses së dëmtuar nga aksidenti dhe nuk kanë pranuar provat e reja për gjendjen shëndetësore të saj. Sipas tyre, gjykatat kanë marrë të mirëqena pretendimet e palës së paditur dhe nuk kanë arsyetuar pretendimet e kërkuesve.

17. Në nenin 42 të Kushtetutës parashikohet se drejtat e individit nuk mund të cenohen pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e tyre, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë dhe publik brenda një afati të arsyeshëm nga një gjykatë e pavarur dhe e paanshme e caktuar me ligj.

18. Gjykata ka pohuar se një prej aspekteve të procesit të rregullt ligjor është parimi i barazisë së armëve, i cili nënkupton se çdokush që është palë në proces duhet të ketë mundësi të barabarta të paraqesë çështjen e tij dhe se asnjë palë nuk duhet të gëzojë avantazh të konsiderueshëm ndaj palës tjetër, por duhet të përcaktohet një ekuilibër i drejtë mes tyre. Nëse nuk do të ekzistonte barazia e armëve në gjykim, atëherë argumentet e njërës palë do të mbizotëronin mbi argumentet e palës tjetër, për rrjedhojë e drejta për të marrë pjesë në gjykim do të zhvishej nga funksioni i saj kushtetues për të garantuar një proces të rregullt ligjor. Bazuar në këto parime, gjykatës i dalin një sërë detyrash, mes të cilave rëndësi të veçantë merr krijimi i mundësive të barabarta për pjesëmarrjen e palëve ose përfaqësuesve të tyre në proces, si dhe mundësia e deklarimit të tyre për faktet, provat dhe vlerësimet ligjore që janë të lidhura ngushtë me çështjen që shqyrtohet në gjykatë (*shih vendimet nr. 19, datë 01.04.2021; nr. 21, datë 20.03.2017; nr. 28, datë 22.05.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Në jurisprudencën kushtetuese është evidentuar dallimi që ekziston ndërmjet mënyrës së marrjes të provave dhe vlerësimit të tyre në një proces gjyqësor. Gjykata ka theksuar se

vlerësimi, dobishmëria dhe rëndësia e tyre provuese në një çështje konkrete është, si rregull, detyrë e gjykatave të sistemit gjyqësor, ndërsa verifikimi i ligjshmërisë së krijimit dhe marrjes së provave i nënshtrohet edhe kontrollit kushtetues, pasi ky aspekt i gjykimit ka lidhje të drejtpërdrejtë me procesin e rregullt ligjor (*shih vendimet nr. 21, datë 20.03.2017; nr. 9, datë 26.02.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Po ashtu, parimi i barazisë së armëve nuk u imponon gjykatave të juridiksionit të zakonshëm që të pranojnë të gjitha argumentet dhe provat që paraqet një palë në proces. Kur kryen detyrën e saj të vlerësimit të lirë të provave, gjykata mund të bindet mbi bazën e disa provave, duke përjashtuar një ose disa prova të tjera, që ajo i konsideron të parëndësishme për çështjen (*shih vendimet nr. 19, datë 01.04.2021; nr. 19, datë 19.07.2005 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Duke iu rikthyer çështjes konkrete, Kolegji vëren se, në ndryshim nga sa parashtrojnë kërkuessit, gjykatat e faktit kanë shqyrtuar pretendimet e tyre dhe kanë arritur në përfundimin se atyre u takon e drejta e dëmshpërblimit pasuror dhe jopasuror të pësuar nga humbja e jetës së dy bijave dhe dëmtimit të shëndetit të kërkuesses. Për të përcaktuar masën e dëmshpërblimit, gjykata e shkallës së parë ka urdhëruar riekspertim për vlerësimin e dëmit shëndetësor të kërkuesses sipas kriterëve të ligjit nr. 10076/2009 dhe rregullores nr. 53/2009, ndërsa gjykata e apelit ka arsyetuar se është i pabazuar në ligj pretendimi për ripërsëritjen e ekspertimit. Gjykatat e shkallës së parë dhe të apelit kanë arsyetuar se është i pabazuar kërkitimi për pezullimin e gjykimit dhe dërgimin e kushtetutshmërisë së ligjit nr. 10076/2009 në Gjykatën Kushtetuese, pasi vetë kjo e fundit, me vendimin nr. 6, datë 17.02.2012, është shprehur se ky ligj ka synuar rregullimin e plotë të fushës së sigurimit të detyrueshëm në sektorin e transportit, duke plotësuar boshllëkun ligjor i cili kishte nxitur Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë të nxirrnin vendimin unifikues nr. 12/2007. Me këtë arsyetim, gjykatat kanë vlerësuar se vendimi unifikues nuk është i zbatueshëm në çështjen e kërkuessve.

21. Në vijim, Gjykata e Lartë ka shqyrtuar rekursin bashkë me parashttrimet e kërkuessve dhe ka vendosur mospranimin e tij, me arsyetimin se nuk përmban shkaqet e parashikuara nga neni 472 i KPC-së. Gjithashtu, Gjykata e Lartë ka vlerësuar se gjykatat më të ulëta e kanë respektuar ligjin material, duke e interpretuar dhe zbatuar drejt atë, si dhe vendimet e tyre nuk janë në kundërshtim me ndonjë vendim të Kolegjit Civil ose të Kolegjeve të Bashkuara të saj (*shih paragrafët 16-18 të vendimit të Gjykatës së Lartë*).

22. Në këto rrethana, Kolegji çmon se gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, përfshirë Gjykatën e Lartë, kanë krijuar mundësi të barabarta për pjesëmarrjen e kërkuessve dhe përfaqësuesit të tyre në proces, në drejtim të deklarimit të tyre për faktet, provat dhe vlerësimet ligjore. Në

përmbushje të funksionit kushtetues të tyre, gjykatat kanë identifikuar ligjin e zbatueshëm dhe kanë vlerësuar dobinë dhe fuqinë e provave, funksion për të cilin Gjykata nuk mund të investohet, pasi marrja e provave, paraqitja dhe vlerësimi i tyre i përket juridiksionit të zakonshëm dhe jo atij kushtetues.

23. Për sa më lart, Kolegji vlerëson se pretendimi i kërkuësve për cenimin e parimit të barazisë së armëve është haptazi i pabazuar.

C. Për pretendimin e cenimit të së drejtës për t'u dëgjuar

24. Kërkuësit kanë pretenduar se Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë e ka shqyrtuar çështjen e kërkuësve në dhomën e këshillimit, pa iu dhënë atyre mundësinë për t'u dëgjuar, si dhe pa marrë parasysh gjendjen e tyre, duke shkelur nenin 6 të KEDNJ-së.

25. Gjykata në jurisprudencën e saj të vazhdueshme ka theksuar se Kolegji i Gjykatës së Lartë, në dhomën e këshillimit, është organi që analizon dhe vlerëson nëse shkaqet e ngritura në rekurs janë në përputhje me kërkesat e ligjit, duke vlerësuar kështu nëse rekursi përmban shkaqe për t'u kaluar për shqyrtim në seancë gjyqësore. Si për pranimin, ashtu edhe për mospranimin e rekursit, dhoma e këshillimit, nëpërmjet arsytimit të vendimeve të saj, luan rolin e një filtri seleksionues të kërkesave që i drejtohen Gjykatës së Lartë. Sigurisht që palët përpara kësaj trupe gjyqësore, në një numër të madh rastesh, *prima facie* i plotësojnë formalisht kriteret që kërkesa e tyre të shkojë në seancë publike, por kjo nuk mund t'ia deformojë funksionin vlerësues dhomës së këshillimit. Në rast se kolegji, në dhomën e këshillimit, krijon bindjen se shkaqet e ngritura në rekurs objektivisht nuk gjejnë mbështetje në aktet e administruara në dosjen gjyqësore, atëherë është në kompetencën e tij të vendosë, në pajtim me kërkesat ligjore, mospranimin e çështjes për shqyrtim në seancë gjyqësore (*shih vendimet nr. 15, datë 21.03.2014; nr. 19, datë 25.04.2013; nr. 22, datë 06.06.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Po ashtu, Gjykata është shprehur se mungesa e seancës publike në një gjykatë të shkallës së dytë ose të tretë mund të justifikohet me veçoritë e procedurave, me kusht që në shkallë të parë të jetë zhvilluar një seancë dëgjimore. Kështu, procedurat që kanë të bëjnë me të drejtën për të paraqitur ankim dhe ato që përfshijnë vetëm çështje të ligjit, në dallim nga ato të faktit, mund të pajtohen me kërkesat e procesit të rregullt, edhe pse ankuesit nuk i është dhënë mundësia të dëgjohet personalisht nga një gjykatë apeli ose Gjykata e Lartë (*shih vendimin nr. 28, datë 01.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Duke iu referuar rrethanave të çështjes në shqyrtim, Kolegji vëren se procesi gjyqësor në shkallë të parë dhe të dytë është zhvilluar në seancë publike. Gjykata e Lartë, në dhomën e këshillimit, ka vlerësuar pretendimet e kërkuësve në dritën e fakteve të pasqyruara në dosje, duke çmuar se rekursi i tyre nuk ka shkaqe për t’u shqyrtuar në seancë. Po ashtu, Kolegji konstaton se kërkuësve iu dhënë mundësia dhe kanë paraqitur parashtime shtesë me shkrim, kur ata janë njoftuar nga Gjykata e Lartë se rekursi i tyre do të shqyrtohej në dhomën e këshillimit (*shih supra paragrafin 5*). Duke mbajtur në konsideratë këto rrethana dhe nën dritën e standardeve kushtetuese, Kolegji çmon se pretendimi i kërkuësve për cenimin e së drejtës për t’u dëgjuar është haptazi i pabazuar.

28. Në përfundim të analizës për kriteret paraprake, Kolegji vlerëson se çështja nuk mund të kalojë për shqyrtim në seancë plenare.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, në bazë të neneve 31 dhe 31/a, pika 2, shkronja “e”, të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar,

V E N D O S I:

Moskalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare.